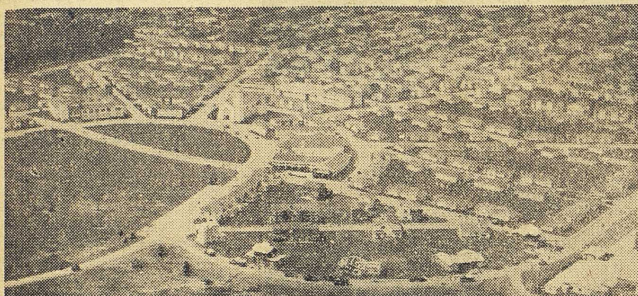

10/1

FRÅN ARGENTINA

Av

HERBERT TINGSTEN

5.600 hus rymmer Buenos Aires nya arbetarstad "Ciudad Evita" ("Lilla Evastan"), som är uppkallad efter fru Eva Perón. — På jätteaffischen förkunnas: "Perón håller vad han lovat. Järnvägarna är redan argentinarnas!"

PERÓNISMENS IDÉER OCH POLITIK

"GENERAL PERON framlägger inte abstrakta idéer, utan följer alltid handlingens väg... Hans doktrin är grundad på handling och är på en gång en originell teori och ett praktiskt krav." Så heter det i förordet till en officiell upplaga av Peróns tal. Det är en synpunkt som vi alltför väl känner från nazismen och än mer från fascismen. Ledaren representerar handlingen och livet självt i dess rikedom och växling. Hans syften kan inte klarläggas genom "abstrakta" och "teoretiska" utläggningar. Det väsentliga är hans oförläpna person. "Jag tänker ibland att president Perón upphört att vara en man som andra män — att han snarare är ett ideal som blivit kött och blod", skriver fru Perón, den främsta av generalens lovprisare. "Perón skall alltid stå för sitt folk som ett ideal, en fana, en fyrbåk, ja, som en stjärna som visar vägen genom natten till den slutliga segern"

Skidtrupp i den stora militärparaden på Argentinas oavhängighetsdag, den 9 juli.

Denna ledarkult utan vidare spising, broderad med en smula antiintellektualism och mystik, var förvisso det naturliga för den segrande peronismen, ty idéer och program hade man inte hunnit utforma. Men Perón och hans män vid makten känner samma behov av ett mera principiellt rättfärdigande som kom Mussolini att ett par år efter fascismens framträdande bryskt uppmana sina medhjälpare att snabbt utarbeta en ideologi. Den peronistiska åskådningen är ännu i vardande, men en hel del har gjorts, främst av diktatorn själv. Det är hans tal och skrifter som man ständigt hänvisar till och som kommenteras i devota ordalag av partiets fåtaliga intellektuella elit.

Denna fragmentariska åskådning kan betecknas som en beskuren och putsad fascism. Här finns ledarkult, nationalism, en viss irrationalism, men ingen direkt kritik av humanistiska och demokratiska värden. Tomrummet utfylls av banala utsagor på livets alla områden; även den som studerat en stor del av de moderna diktaturörelsernas andliga prestationer känner sig här stå inför en ödslighet utan motstycke. Perón, som liksom Hitler och Mussolini erkänner Guds existens med ett slags nedlåtande vänlighet, förklarar att ledare inte skapas "genom förordningar och val", utan genom intuitiv kraft, och att denna intuitiva förmåga är given av Gud — men han fortsätter inte med resonemang om att ledaren förkroppsligar folket och att hans valde realiserar den sanna friheten osv. i känt fascistiskt maner. Nationalismen är klar: Argentina skall bli "suverän", dvs. formellt och praktiskt oberoende av andra stater, det skall bli ekonomiskt självförsörjande och blott exportera en liten del av sin produktion för att demonstrera sin likvärdighet med andra länder; argentinarerna med sin förmåga att vända "hat till kärlek, självviskhet till uppförande frikostighet, fiendlig lidelse till fredlig samverkan" är ett salt bland nationerna. Men den argentinska "rasen" är inte en biologisk, utan en andlig enhet, och den kan "i kristlig välvilja förstå och respektera andra folk"; tendenser till antisemitism har avvisats av den officiella peronismen. Krig var enligt tidigare uttalanden av Perón "nödvändiga sociala fenomen", men senare har han deklarerat sin "pacifism". Perón fördömer den internationella kapitalismen li-

kaväl som marxismen och säger sig verka för den sociala rättvisan, äganderätten och familjen; han vill främja "hederlig och förnuftig kritik", men bekämpa den kritik som söker framkalla "ekonomisk oro och social desorganisation eller är ett instrument för främmande idéer, politisk ärelystnad och personligt maktbegär". Alla motståndare, från konservativa till kommunister, betecknas som en "oligarki", som den peronistiska demokratin måste be-
tvinga.

PALACIOS.

Argentinsk socialdemokrat, den första socialdemokratiska deputerade i Sydamerika.

Vid den första nationella kongressen för filosofi i april 1949 utvecklade generalen i ett stort anförande (70 trycksidor) de yttersta grunderna för sin verksamhet. Anförandet är märkligt såtillvida som praktiskt taget alla berömda tänkare här passerar revy, från Platon och Aristoteles över Hegel, Marx och Comte till Tagore och Heidegger. Att få fram någon mening ur den av argentinska kännare högt skattade framställningen synes mig emellertid inte möjligt. Sida efter sida möter satsen som dessa: "Det är viktigt att försöna vår känsla för fulländning med realiteterna, att återupprätta harmonin mellan materiellt framsteg och andliga värden och att ge människan en klar uppfattning om vad hon verkligen är. Vi är anhängare av kollektivism, men grunden för denna kollektivism är av individualistisk natur, och dess ursprung är en högsta tro på den klenod människan representerar genom det blotta faktum att hon finnes till."

*

Till den Perónska regimens stödjepunkter hör främst armén och kyrkan. Viktigast är armén eller rättare sagt officerskåren, som här liksom i flera av Sydamerikas stater kan göra och förgöra en regim. De väldiga rustningarna, som delvis genomförs med hemliga anslag, är ett uttryck för nationalismen, men också en borgen för militärens lojalitet. De har, jämte de aggressiva uttrycken av självhävdelse och maktvilja, skapat oro hos grannarna, och tron på

att Perón är beredd att vid gifvet tillfälle föra en expansiv politik är fortfarande allmänt utbredd; så länge USA bevarar sin ställning och icke är helt engagerat på andra håll är emellertid krigiska erövringar otänkbara, och under de senaste åren har Perón anslagit en mild och försonlig ton i sina utrikespolitiska tal. Militären gynnas även på andra sätt; de stora löneförhöjningarna för officerare anses höra till regimens bästa penningplaceringar.

Argentina hör till de få sydamerikanska länder i vilka statskyrkan inte är avskaffad; staten bidrar till det katolska prästerskapets underhåll och har i gengäld rätt att medverka vid utnämningar inom det högre kleriesiet. Perón har stärkt banden mellan stat och kyrka genom att återinföra den sedan årtionden avskaffade konfessionella undervisningen i statens skolor; denna religiösa fostran

IVANISSOVICH.

Argentinas undervisningsminister.

är visserligen inte obligatorisk, ty på familjefaderns begäran kan den ersättas av en allmän moralundervisning, men i praktiken innebär reformen en stor förbättring av kyrkans möjligheter, och 95 procent av barnen följer den ordinarie linjen. Att det är denna sida av Peróns politik som gjort massan av prästmän till propagandister för regimen kan inte betvivlas, även om anslutningen ofta motiveras med att peronismen i sina ekonomiska och sociala strävanden följer de bekanta påvliga encyklikorna. Det finns likväl ett antal präster, även i framskjutna ställningar, som är kända för att med vederbörlig försiktighet ta avstånd från de totalitära tendenserna i Peróns valde.

Ofta påstås att arbetarklassen är diktaturens främsta sociala underlag. Att med säkerhet bedöma riktigheten av denna uppfattning är svårt på grund av den bristfälliga statistiken. Säkert är att ett stort antal arbetare måste finnas bland både anhängarna och opponenter; i de stora städerna är den peronistiska majoriteten inte mycket mindre än på landsbygden, men det är huvudsakligen i dessa städer som socialister och kommunister uppvisar ett avsevärt röstetal. Uppfattningen

att arbetarna är helt knutna till regimen förklaras av att den stora arbetarkonfederationen (3,4 miljoner medlemmar, av vilka 3 miljoner industriarbetare) är inlemmad i staten. Detta resultat har vunnits med ungefär samma metoder som i det fascistiska Italien och det nazistiska Tyskland; de gamla, relativt svaga organisationerna har brutits sönder genom en blandning av förföljelse och lockelser, och de av peronister ledda fackföreningarna representerar legalt alla arbetare inom facket; så gott som alla industriarbetare har därför anslutit sig till dem (inom jordbruket står däremot majoriteten av arbetarna utanför fackliga organisationer). I princip avdöms arbetstvister genom domstolsutslag, ehuru strejker som påtryckningsmedel under vissa förhållanden är legalt tillåtna — vilket inte hindrar att även illegala strejker förekommer. I det hela ter sig arbetarkonfederationen närmast som ett statligt ämbetsverk, med de mest intima förbindelser med statschefen och de på dessa områden verksamma ministrarna.

Att peronismen är verkligen populär bland stora arbetargrupper är ostridigt, och skälen härtill är uppenbara. Sociallagstiftningen har byggts ut genom förbättringar av socialförsäkringen, minimilöner, semester och långtgående bestämmelser mot avskedanden; i anslutning härtill har en mängd sociala "rättighetsbestämmelser" införts i den nya författningen. Lönerna har höjts genom regeringsdecret eller press på företagen. I vad mån realinkomsten härigenom förändrats är omstritt; peronister påstår ofta att reallönerna stigit med flera hundra procent, medan opponenterna förklarar att löneförhöjningarna helt slukats av den stora prästtegningen. Enligt officiella uppgifter skulle den genomsnittliga reallönen mellan 1943 och 1948 ha stigit med minst 50 procent. Min övertygelse efter många samtal med representanter för skilda grupper och meningar är att i varje fall industriarbetarna fått det avsevärt bättre under de senaste åren och att detta till inte ringa del beror på regeringens åtgärder — företagavinsterna har här liksom i allmänhet i Sydamerika varit exceptionellt höga.

Beträffande andra socialgrupper är generaliseringar än mer osäkra. Överallt finns för den halvfärdiga diktaturen utmärkande blandningen av entusiaster, ambitiösa medlöpare, rena anpasslingar, likgiltiga, hemliga och öppna opponenter. Många resonerar på det kända sättet att eftersom regimen med all sannolikhet blir långvarig är det bäst att ansluta sig och påverka dess utveckling inifrån — en ståndpunkt som inte behöver vara oärlig, men alltid väcker misstankar. Liksom i Italien och Tyskland skulle säkert en regimförändring leda till otali-

ga lyckade försök att förete albin — ett bevis på diktaturens förmåga att förgifta moralen.

Det är väl känt att förbindelserna mellan perönism och europeisk fascism inte bara är ideologiska. Argentina har blivit en tillflyktsort för de största totalitära regimernas män. I oktober 1949 publicerade det socialistiska partiet en utredning om dessa nazister, fascister och quislingar, av vilka många bakom kulisserna påstås vara skickliga och uppskattade arbetare i perönismens tjänst.

*

Den Perónska regimens ekonomiska politik bör ses mot bakgrunden av två faktorer. Å ena sidan är Argentina sedan länge från många synpunkter Sydamerikas mest avancerade stat: välståndet har varit avsevärt högre än på andra håll (med det oundvikliga undantaget Uruguay), befolkningen, som under de senaste 60—70 åren snabbt växt genom immigration — främst bortåt tre miljoner italienare — och nu närmar sig 18 miljoner, har stått relativt högt; analfabeterna uppgår nu till blott 15 procent och för åldersgruppen 14—21 år till mindre än 7 procent. Då argentinarna kallats Sydamerikas yankees beror det inte på hjärtliga förbindelser med USA, ty förhållandet mellan de båda länderna har tvärtom ofta varit kyligt eller spant, utan på att framgångsrik aktivitet ansetts prägla argentinsk ekonomi. Å andra sidan har Argentina, liksom Sydamerika över huvud, länge stannat på ett kolonialt stadium: de utländska, särskilt de brittiska, investeringarna har varit avgörande för den ekonomiska utvecklingen — landet har stundom kallats Englands femte dominion —, och exporten har alldeles övervägande bestått av jordbrukets och boskapskötselns produkter, medan industrivaror måst importeras.

Från dessa faktorer och från de väldiga ekonomiska vinster som det andra världskriget förde med sig för Argentinas del har Perón utgått i sin ekonomiskt nationella, om man så vill nationalistiska politik. Det har gällt att göra Argentina ekonomiskt "suveränt". En huvudlinje har varit inköp av utländska företag och deras överförande i statens ägo. Så har skett med järnvägarna och en rad stora slakterianläggningar, förut i engelsk ägo, med telefonnätet, som tidigare tillhörde ett amerikanskt bolag, och ett stort antal andra företag; de brittiska investeringarna, som före det andra världskriget var 5 miljar-

der dollar (lika mycket som vid det första världskrigets utbrott), har gått ned till några hundra miljoner. Till dessa aktioner sluter sig bestämmelser om kontroll över utländska företag, skyldighet för dessa att huvudsakligen anställa argentinare och liknande föreskrifter. Omkring 70 procent av det i industrin investerade kapitalet beräknas nu vara argentinskt. Vidare har industrialiseringen och utbyggnaden av transportväsendet fortsatt med statlig uppmuntran eller i statlig regi och under starkt tullskydd för de inhemska företagen; med de luckor som följer av stor brist på mineralier tenderar Argentina att bli industriellt självförsörjande. En uppfattning av läget ger uppgifterna att 75 procent av folket lever i städer eller samhällen på mer än 1.000 invånare, att jordbruket sysselsätter blott en femtedel av arbetarna och att omkring en halv miljon av de bortåt 3 miljonerna arbetare inom industri, handel och samfärdsl är i stats-tjänst.

I början av den Perónska regimen talades mycket om uppdelning av storgodsen och "koloniserings" genom småbrukare. I huvudsak har dock de stora latifundierna förblivit orubbade, och starka skäl finns utan tvivel för åsikten att Argentinas väldiga slätter är särskilt lämpade för stordrift. Jordbruket har hört till statens stora inkomstkällor genom att produkterna inköpts till fixa priser och sedan för vida högre belopp sålts till utlandet, och det har på detta sätt fått betala en del av industrialiseringsprocessen.

Den femårsplan för industrialisering, nybyggnader osv. som uppgjordes 1946 har inte kunnat genomföras i sin helhet, och regeringens aktivitet, jämte de stora importöverskotten vissa år, har lett till väldiga statslån och snabbt sjunkande valuta. För närvarande tycks en "reform-paus" vara påtänkt samtidigt som regeringen synes vilja inrikta sig på att stegra jordbrukets effektivitet genom stöd av dess maskinella upprustning.

*

Den demokratiska oppositionen står samlad kring kravet på de medborgerliga friheternas återupprättande och diktaturens avskaffande, men är i övrigt splittrad. På konservativt

håll — om något konservativt parti kan man knappast längre tala — kritiseras socialiseringspolitiken och delvis de sociala reformerna som ekonomiskt ödeläggande. De radikala, som bildar huvudparten av oppositionen, betecknar kyrkopolitiken som reaktionär och bekämpar tendenserna till statsmonopol och statsdrift. De av staten ledda företagen borde styras under någon form av ekonomisk demokrati; i fråga om jordbruket krävs uppdelning i viss omfattning på småbruk. Socialdemokraterna, tidigare det största partiet i huvudstaden och ännu 1948 med 115.000 röster av 600.000 i denna stad, skyller sin tillbakagång på immigrationen från Sydeuropa och inflyttningen från landsbygden; partiet, som förut, var marxistiskt av tysk typ, ser nu sin förebild i det engelska arbetarpartiet. Man kritiserar regeringens "statssocialism" med samma argument som de svenska socialdemokraterna för femtio år sedan och begär liksom radikalerna en förvaltning av de offentliga företagen genom ekonomisk demokrati; jorden bör socialiseras, men uppdelas åt småbrukare genom arrende; bandet mellan kyrka och stat bör helt brytas.

Inom dessa partier, och inte minst socialdemokratin, möter fasta grundsatser och idealitet — de har härdats under diktaturens. Men man får inte något intryck av slagkraft och seger-visshet.

(Föregående artiklar i serien var införda 27, 29, 31 december, 3 och 7 januari.)